

УДК 327.58(=112.2)(477)

НІМЕЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА МЕНШИНА В УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКИХ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИНАХ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 1990-Х РОКІВ

Коцур В.В.

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса
Національної академії наук України

Досліджено особливості громадсько-політичної діяльності німецької національної меншини на теренах України в контексті українсько-німецьких міждержавних відносин. Виявлено особливості співпраці між представниками німецької національної меншини та українськими центральними органами виконавчої влади. Досліджено внесок Федеративної Республіки Німеччини у розвиток німецької меншини в Україні.
Ключові слова: Німеччина, Україна, німецька національна меншина, політизація, депортація, повернення, реабілітація, Відергебурт, Українсько-німецький фонд, фольксерат.

Постановка проблеми. Після здобуття Україною незалежності сфера міжнаціональних відносин стала прерогативою нової держави. На центральному, регіональному та місцевому рівнях було сформовано політичні інститути та нормативно-правову базу щодо врегулювання питань, пов'язаних із забезпеченням прав національних меншин. Водночас, надмірна політизація сфери національних відносин на початку 1990-х рр. і, зокрема, німецької меншини, породжує нові конфліктні ситуації. Слід віддати належне Україні і Німеччині, які доклали чимало зусиль для врегулювання відносин з німецькою національною меншиною в Україні. Історичний досвід попереднього етапу суспільного розвитку важливий у сучасних умовах зовнішньополітичних безпекових викликів, а тому актуально постають питання дослідження діяльності німецької національної меншини на теренах України в контексті українсько-німецьких міждержавних відносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В історіографії та політологічному дискурсі німецька національна меншина в Україні розглянута в працях М. Панчука та Л. Польового «Під пресом тоталітарного режиму: Німці України в радянський період» [3], В. Євтуха та Б. Чирка в монографії «Німці в Україні (1920-1990-ті роки)», І. Кулинич та Н. Кривець в «Нарисах з історії німецьких колоній в Україні» [1], Г. Павленка в науковій розвідці «Німці на Закарпатті», М. Шитюк у дослідженні «Німці Півдня України: Історія і сучасність». Слід відзначити, що деякі аспекти повернення та облаштування німецької національної меншини в незалежній Україні вже розглянуто у наукових розвідках Н. Лазар «Становище німецької меншини в Україні, Польщі та Словаччині (спроба порівняння)» [2] Н. Кривець «Німці в Україні» та ін. Водночас у названих дослідженнях залишаються поза увагою питання українсько-німецьких міждержавних відносин в контексті розв'язання проблем німецької національної меншини в умовах соціально-економічних і політичних змін початку 1990-х рр.

Мета статті. Виявити особливості громадсько-політичного життя німецької національної меншини на теренах України в контексті українсько-німецьких міждержавних відносин та показати налагодження співпраці представників німецької національної меншини з Українською державою.

Виклад основного матеріалу. За переписом населення 1989 р. в Україні проживало 37,8 тис. німців (0,07% населення). Майже 70% усіх німців України проживали в 6 областях: Дніпропетровській – 6,4 тис., Донецькій – 6,3 тис., Одеській – 3,6 тис., Закарпатській – 3,5 тис., Запорізькій – 2,3 тис., Луганській – 2 тис., Криму – 2,4 тис. осіб. На початку 1990-х рр. інтереси німців представляли 33 національно-культурні об'єднання [10, арк. 2]. В Україні здійснювалися державні заходи щодо прийому та облаштування депортованих німців, які поверталися на Батьківщину в місяці попереднього проживання. На рівні політичного керівництва України та Німеччини у 1991 р. було досягнуто домовленості щодо надання фінансової і матеріальної допомоги в реалізації цих заходів і з боку Німеччини. З метою акумулювання фінансових ресурсів у 1992 р. Указом Президента України при Комітеті у справах національностей було утворено Українсько-німецький фонд, на який покладено управлінсько-фінансову функцію [11, арк. 25].

Повернення німців із місць депортації потребувало забезпечення репатріантів усім необхідним для життя в нових умовах. Саме тому, відповідно до угоди між Президентом України Л.М. Кравчуком і канцлером ФРН Г. Колам уже з 27 по 28 лютого 1992 р. в Україну прибула німецька урядова делегація на чолі з статс-секретарем ФРН Хорстом Ваффеншмідтом. Українську урядову комісію очолили Ю.О. Олененко, О.С. Тараненко, І.Р. Гофман, М.К. Айріх. Найважливішим питанням під час зустрічі було повернення в Україну депортованих німців [4, арк. 19].

Приїзд німецької урядової делегації сприяв активізації діяльності німецької національної меншини на теренах України. Так, 16-17 грудня 1992 р. відбулося засідання Правління Українсько-німецького фонду, де було визначено його невідкладні завдання по налагодженню зв'язків з Німеччиною. З міністерствами і відомствами Федеративної республіки Німеччина відпрацьовувалися конкретні проекти і заходи з питань повернення депортованих німців в Україну) [5, арк. 127]. Комітетом разом із зацікавленими міністерствами було підготовлено проект постанови Кабінету Міністрів України (КМУ) про створення Української частини Міжурядової українсько-німецької комісії у справах депортованих німців, які поверталися в Україну.

Після утворення комісії Постановою КМУ від 29 квітня 1993 р. № 314, німецькою стороною було запропоновано провести її засідання в Одесі у кінці травня 1993 р. [6, арк. 11-13]. Необхідність цієї зустрічі була зумовлена насамперед тим, що станом на весні 1993 року з республік Колишнього РСР в Україну прибуло вже 1526 німців. Вони потребували негайного соціально-економічного забезпечення, яке без підтримки Німеччини здійснити було неможливо [7, арк. 8]. Тому на засіданні було проаналізовано стан справ по реалізації заходів щодо повернення депортованих німців в Україну та хід підготовки відповідної програми. Було піднято питання про укладення угоди між Україною та Федеративною Республікою Німеччина про співробітництво у справах депортованих громадян німецької національності, про створення Українсько-німецького банку тощо [6, с. 11-14]. Також до роботи комісії було залучено представників німецької національності, зокрема, від Українсько-німецького фонду, як дорадчого органу. Залучення німецької меншини до роботи комісії пояснювалося надмірною їх радикалізацією та політизацією, пов'язаною з повільними темпами їх облаштування.

На середину 1990-х рр., ситуація довкола облаштування депортованих німців, що поверталися в Україну залишалася складною. Внаслідок недолугої фінансової політики та розбіжностей у питаннях використання бюджетних коштів, ефективність облаштування депортованих німців була досить низькою. Наприклад, житлом було забезпечено лише 25% сімей від запланованих. Це призвело до різкого зростання соціальної напруги та еміграції німців з України [11, арк. 25]. Спроба виправити ситуацію була зроблена 31 січня 1995 р. на черговому виїзному засіданні у м. Одесі Міжурядової українсько-німецької комісії у справах депортованих німців, які повертаються в Україну. Протокольним рішенням Комісії був чітко [8, арк. 55] визначено відповідний механізм фінансування. Він полягав у тому, що мінфін, виходячи із можливостей бюджету і поквартального фінансування, виділяв певні кошти; Міністерство у справах національностей, міграції та культур визначало черговість та обсяги фінансування робіт, готувало платіжні документи, згідно яких Мінфін здійснював перерахування коштів замовникам через Мінфін АРК та обласні фінансові органи [8, арк. 56]. Проте, цих заходів було недостатньо для послаблення радикалізації й політизації німецької меншини, яка розвивалася галопуючими темпами.

Невдоволені роботою Українсько-німецького фонду (УНФ) по облаштуванню німців в Україні, представники найбільшого товариства німців України «Відергебурт» провели 24-25 листопада 1995 р. звітно-виборчу конференцію. В її роботі взяли участь 22 делегати з областей та Криму. Серед запрошених були представники органів державної влади і громадських організацій України, Надзвичайний і Повноважний посол ФРН в Україні А. Арно та Радник Міністра внутрішніх справ ФРН Ф. Вілленберг.

За підсумками роботи конференції було прийнято резолюцію, в якій зазначалося, що упродовж останніх років Фонд дискредитував себе і потребує посиленого державного та громад-

ського контролю [9, арк. 69]. Також в ході роботи конференції сформувався два підходи до розв'язання німецького питання в Україні. Зокрема, представники ФРН наполягали на посиленому вивченні німецької мови, організації та утвердженні національного життя і культури німецької меншини в Україні. Представники національно-культурних товариств, не оминаючи проблем етнокультурного розвитку, навпаки, робили наголос на масовому переселенню німців з РФ та Казахстану до України, необхідності формування місць демографічних ресурсів, які є в Україні. Головою товариства німців України було обрано Генріха Гроута, який одночасно був головою об'єднання німців країн СНД. Саме він ініціював масове переселення німців в Україну. Більше того, Г. Гроут активно виступав за підвищення політичного статусу німецької меншини в Україні, створення німецького представницького органу – Фолькстагу (на зразок меджлису кримськотатарського народу).

Більше того, у зв'язку з запланованим візитом Гельмута Коля в Україну керівництво товариства німців ставило питання про зустріч з Президентом України з метою з'ясувати і оприлюднити напередодні приїзду канцлера ФРН його позицію з німецького питання в Україні. На конференції також було заявлено, що німецька меншина, презентувати яку могло б керівництво «Відергебурту», чи згаданий вище представницький орган, має стати суб'єктом українсько-німецьких переговорів [9, арк. 70]. Висловлювалася також позиція перетворення товариства «Відергебурт» в громадсько-політичну організацію. Делегати з Донецька зазначали, що «німецький національний рух в Україні проходить у своєму розвитку 3 етапи – згуртування нації навколо групи лідерів, розвиток широкої культурної роботи, постановку політичних вимог».

Слід наголосити, що одним із складних питань в українсько-німецьких відносинах було питання укладення міжурядової угоди про забезпечення прав німецької меншини в Україні, особливо тієї її частини, яка була депортована, а у 1990-х рр. повернулася в Україну. Так, з 1993 р. було опрацьовано декілька варіантів угоди, відбулося 4 раунди переговорів на рівні експертів, керівників відомств, але принципові розбіжності сторін щодо змісту угоди подолати не вдалося. Проблема полягала у тому, що німецька сторона в переговорах зайняла [9, арк. 68] непоступливу позицію, відмовляючись враховувати інтереси України. Серед неприйнятних для України положень, які суперечили чинному законодавству, зокрема були: надання однакового статусу німцям, депортованим з території України, і німцям, які на ній ніколи не проживали; звільнення німецьких фірм, що працюють в Україні над облаштуванням німців-переселенців, від усіх податків, зборів, мита, державних стягнень, надання працівникам цих фірм особливого статусу та інших привілеїв тощо. Крім того, у кожному варіанті німецької угоди містилися односторонні зобов'язання Уряду України перед Урядом ФРН. Це стосувалося і останнього проекту, що надійшов у березні 1995 року. У ньому німецька сторона, задекларувавши в преамбулі, що угода стосується і осіб українського по-

ходження, які проживають в ФРН, в основному тексти угоди не згадала про них в жодній статті. Також німецька сторона послідовно намагалася об'єднати в угоді під терміном «національна меншина» різні категорії осіб: громадян України німецької національності, які дійсно, відповідно до Закону України «Про національні меншини в Україні», складають німецьку меншину в Україні, і німців-переселенців, які не набули громадянства України і, згідно законодавства України, не належали до національної меншини, а були іноземцями тощо [9, арк. 69-71].

Черговим етапом політизації німецької спільноти в Україні став перший з'їзд німців України, який відбувся 21-23 листопада 1996 р. в м. Києві. В його роботі взяли участь 168 делегатів – етнічних німців – з усіх регіонів України, а також представники від ВРУ, АПУ, КМУ, Держкомнаціміграції, МЗС, Мінкультури та Київської держадміністрації. Привертає увагу, що на з'їзді було багато офіційних представників з Німеччини: Єпископський візитатор п. Клінгер, представник Федерального міністерства внутрішньої політики Німеччини Ф. Вілленберг, Посол Німеччини в Україні Е. Гайкен, колишній Посол в Україні О. Арно. Крім того, на з'їзді були присутні представники від громадських об'єднань німців зарубіжних країн: Міждержавної Ради німців колишнього СРСР, Ради німців Росії Е. Вульф, Ради німців Казахстану О. Дедерер, Ради німців Киргизстану В. Діль.

З'їзд мав на меті: по-перше, декларувати проблеми, які нині має німецька меншина в Україні, тобто: збереження та розвиток етнічної самобутності, створення умов для вивчення та використання рідної мови, розвитку культури [12, арк. 190]; фінансове та матеріально-технічне забезпечення з боку держави життєдіяльності організацій етнічних німців; облаштування депортованих осіб, що повернулися в Україну; адресна підтримка «труд найманців» (депортовані німці, які з 1942 року були мобілізовані в трудові армії та робочі колони); залучення молоді до громадського життя німецької меншини; по-друге, визначити засоби вирішення цих проблем шляхом об'єднання зусиль віх німців України за допомогою: поширення інформації про життя німців в різних регіонах України; налагодження співпраці з державами та громадськими організаціями в Україні та ФРН.

Під час з'їзду висловлювалися незадоволення станом вирішення проблем етнічних німців з боку державної влади України та Німеччини з погрозою на адресу обох країн організувати масовий виїзд німців з України до Німеччини.

Основні вимоги були такими:

У політико-правовій сфері: реабілітація репресованих та депортованих німців; вирішення проблем Українсько-німецького фонду та активізація роботи міжурядової Українсько-німецької комісії з проблем облаштування німців в Україні; участь у ній представників від Фольксрату [12, арк. 191].

У соціально-економічній сфері: вирішення проблем облаштування «контейнерних німців»; пільгове оподаткування підприємств, об'єднаних в Асоціацію при Фолькстраті.

У сфері культури: забезпечити можливість отримувати освіту рідною мовою; комплексна

підтримка програми вивчення німецької мови; підтримка національно-культурних товариств, надання їм приміщень тощо.

Від Німеччини делегати з'їзду вимагали підтримки та запровадження особливого режиму оформлення віз та розширення квот на користь німців України, що дозволяло б їм тимчасово працювати в Німеччині.

На з'їзді обговорювалися та було прийнято «Концепцію Програми етносоціального відродження та розвитку німецької меншини України» і «Положення про Фольксрат – постійно діючий орган вищого форуму самоорганізації німецької національної меншини України З'їзду (Фолькстагу) німців України». Також було обрано склад – Фольксрату (голова Г. Гроут, 7 заступників та 26 народних представників та ревізійну комісію).

Водночас низка положень про Фольксрат суперечила Конституції України і Законам України «Про національні меншини в Україні» та «Про об'єднання громадян». Фольксрат намагався репрезентувати інтереси всіх етнічних німців (тобто не членів організації, а громадян України) та домагався того, щоб його рішення були обов'язковими для всіх етнічних німців, тобто і тих, хто не підтримує його. Такий підхід українська сторона розцінювала як, [12, арк. 193] тривалу спробу відновити інститут «фольксдойче», – засіб управління етнічними німцями за кордоном з боку Німеччини.

Другою принципово небезпечною стороною діяльності з'їзду була тема, яка порушувалася у деяких виступах делегатів та обговорювалася в кулуарах, а саме: намагання представити, що репресії проти німців (конфіскація майна, будівель, земель, тощо) за етнічною ознакою почалися у 1918 році. Визнання цього в купі з майбутнім законом про реабілітацію німців слугувало ймовірним підґрунтям до вимог повернення майна та земель, що були втрачені – в тому числі й етнічними німцями – після жовтневих подій 1917 року.

Водночас окремі заяви представників Фольксрату набули політичного спрямування, зокрема заклики до перетворення Фольксрату на важіль тиску на державні органи влади в Україні, домагаючись для німецької меншини певних привілеїв під гаслами компенсації за ті збитки, яких завдали німцям під час репресій та депортації. Наприклад, у виступі Г. Гроута зафіксовано, що на початок ХХ століття тільки у власності німців України знаходилося близько 2 млн. десятин землі. Важливим є й те, що керівництво Фольксрату відмовлялося конструктивно співпрацювати з органами державної влади України, що викликало занепокоєння у багатьох делегатів з'їзду. Керівництво з'їзду не надало можливості виступити на з'їзді представникам як Держкомнаціміграції (крім Голови), так і держадміністрації м. Києва, незважаючи на підтримку їхнього прохання виступити також і з боку делегатів з'їзду [12, арк. 195].

Політизація німецької меншини пояснювалася й низкою інших обставин, зокрема, не визначений статус (частина німців не набула громадянства України); далися в знаки і малі заробітки. Окрім того, три чверті переселенців не були вихідцями з України і не проживали раніше в сіль-

ській місцевості. До того ж більшість з них мали родичів в Німеччині і мали змогу порівнювати якість і рівень життя у двох країнах. Як наслідок, переселенці масово почали подавати заяви на виїзд до Німеччини [13, арк. 88-90].

Загалом, незважаючи на політизацію німецької меншини в Україні, українсько-німецька співпраця з питань діяльності й облаштування німецької національної меншини на теренах України була позитивною. 420 німецьких сімей, які переселилися в Україну в 1992-1995 рр. були забезпечені житлом за бюджетні кошти України і 267 за кошти Німеччини. Допомога Німеччини по облаштуванню депортованих осіб за період з 1992 по 1998 р. склала понад 60 млн. німецьких марок. Крім цього, Німеччиною надавалася значна гуманітарна допомога продовольчими товарами, медикаментами, яка здійснювалася представництвом Німецького товариства технічного співробітництва (GTZ) через створене ним та Одеською держобладміністрацією в 1993 році спільне українсько-німецьке підприємство «Товариство розвитку» [14, арк. 20-21].

Окрім того, у вересні 1996 року між Україною та Німеччиною нарешті було укладено Угоду про співпрацю у справах осіб німецького походження, які проживають в Україні. Угода передбачала співробітництво з облаштування німецьких сімей, які переселилися у 1992-1995 році на постійне місце проживання в Україну тощо [13, арк. 88-90].

Отже, із здобуттям Україною незалежності, німецька національна меншина помітно активізувалася в громадсько-політичному житті країни. На початку 1990-х рр. діяло 33 німецьких національно-культурних об'єднань, а Україна разом з Німеччиною здійснювали державні заходи щодо прийому та облаштування депортованих німців, які поверталися в місця свого попереднього проживання. Проте внаслідок розбіжностей у питаннях використання бюджетних коштів між представниками німецької національної меншини та українськими державними органами влади, ефективність врегулювання даної проблеми зводилася до мінімуму. Водночас німці України ставили деякі вимоги, які суперечили тогочасному українському законодавству, що породжувало напругу в українсько-німецьких міждержавних відносинах. Зокрема, йдеться про укладення міжурядової угоди про забезпечення прав німецької меншини в Україні. Важливим чинником напруги навколо національних меншин стала надмірна політизація їх діяльності в 1990-х рр., яка подекуди отримувала зарубіжну підтримку з боку ворогів Української суверенної держави. Історичний досвід розв'язання даної проблеми, здобутки і прорахунки в сфері розбудови національних відносин в нашій країні особливо важливий сьогодні в умовах викликів ХХІ ст., гібридної війни проти українського народу, європейського поступу Української держави.

Список літератури:

1. Кривець Н.В. Німці в Україні [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 7: Мі-О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2010. – 728 с.: іл. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Nimtsi_Ukraini (останній перегляд: 20.06.2017).
2. Лазар Н. Становище німецької меншини в Україні, Польщі та Словаччині (спроба порівняння) [Електронний ресурс] – Наталія Лазар. – Режим доступу: file:///C:/Users/US/Downloads/eine_2004_16_16.pdf (20.06.2016).
3. Панчук М., Польовий Л. Під пресом тоталітарного режиму: Німці України в радянський період. – Політика і час, 1992, № 9.
4. Центральний державний архів вищих органів влади та управління (ЦДАВО), фонд (ф.) 5252, опис (оп.) 1, одиниця зберігання (од.зб.) – 7. Листування з КМУ з питань основної діяльності комітету. На 245 аркушах / Комітет у справах національностей при КМУ, 26.02, 1992, № 1-72/2. Віце-прем'єр-міністру О. І. Слєпичеву. Арк. 19.
5. ЦДАВО, ф. 5252, оп. 1, од. зб. – 10. Комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів України. Листування з Адміністрацією Президента України і Верховною Радою України з питань основної діяльності комітету (15 січня 14 грудня 1992 р.). На 135 аркушах / Президенту України. Л. М. Кравчуку, від 22.07.1992, № 4-389/1. Арк. 127-130.
6. ЦДАВО, ф. 5252, оп. 1, од.зб. – 17. Листування з КМУ з питань основної діяльності міністерства (19 травня – 25 серпня 1993 р.). На 188 аркушах / Затверджено постановою КМУ від «...» 1993 р. Положення про Українську частину Міжурядової українсько-німецької комісії у справах депортованих німців, які повертаються в Україну. Арк. 11-14.
7. ЦДАВО, ф. 5252, оп. 1, од.зб. – 22. Листування з Адміністрацією Президента і ВРУ з питань основної діяльності міністерства (25 травня – 23 грудня 1993 р.). На 135 аркушах / Довідковий матеріал про чисельність, національний склад, місця проживання національностей і національно-етнічних груп України. Арк. 7-9.
8. ЦДАВО, ф. 5252, оп. 1, од.зб. – 43. Міністерство України у справах національностей, міграції та культур. Листування з КМУ з питань основної діяльності (16 лютого – 15 березня 1995 р.). На 173 аркушах. Зберігати постійно / Міністерство України у справах національностей, міграції та культур, 20.02.1995, № 8-122/2. Віце-прем'єр-міністрові України І. Ф. Курасу. Арк. 54-56.
9. ЦДАВО, ф. 5252, оп. 1, од.зб. – 67. Міністерство України у справах національностей та міграції. Листування з КМУ з питань основної діяльності (12 квітня – 30 квітня 1996 р.). На 118 аркушах. Зберігати постійно / Міністерство України у справах національностей та міграції, 16.04.96 № 14-23/2. На № 5899/2 від 25.03.96 5909/2 від 31.03.96 Віце-прем'єр-міністру України І. Ф. Курасу. Копія: Міністерству закордонних справ України. Арк. 68-71.
10. ЦДАВО, ф. 5252, оп. 1, од.зб. – 68. Міністерство України у справах національностей та міграції. Листування з КМУ з питань основної діяльності (30 квітня – 31 травня 1996 р.). На 218 аркушах. Зберігати постійно / 05.05.1996 р. Ініціатива № 13-186/2 Кабінет Міністрів України Німці в Україні. Арк. 1-2.
11. ЦДАВО, ф. 5252, оп. 1, од.зб. – 68. Україна. Українсько-німецький фонд, 27.03.96 № 42. Прем'єр-міністрові України С. К. Марчуку. Арк. 24-29.
12. ЦДАВО, ф. 5252, оп. 1, од.зб. – 75. Державний комітет України у справах національностей та міграції. Листування з КМУ з питань основної діяльності (1 листопада – 29 листопада 1996 р.). На 207 аркушах. Зберігати постійно / Аналітична довідка про І-й з'їзд німців України. Арк. 190-195.

13. ЦДАВО, ф. 5252, оп. 1, од.зб. – 95. Державний комітет України у справах національностей та міграції. Листування з АП і ВРУ з питань основної діяльності Комітету (3 січня – 3 липня 1997 року). На 261 аркуші / Державний комітет України у справах національностей та міграції. 24.02.1997 № 11-403. Народим депутатам України М. Горбатьоку, Ю. Оробцю, Т. Кияку. Арк. 88-90.
14. ЦДАВО, ф. 5252, оп. 1, од.зб. – 118. Державний комітет України у справах національностей та міграції. Листування з КМУ з питань основної діяльності комітету (1 лютого – 26 лютого 1999 року). На 280 аркушах. Зберігати постійно / Державний комітет України у справах національностей та міграції (03.02.1999 № 11-207/10). Віце-прем'єр-міністрів України В. А. Смолюю. Арк. 20-22.

Коцур В.В.

Институт политических и этнонациональных исследований имени И.Ф. Кураса
Национальной академии наук Украины

**НЕМЕЦКОЕ НАЦИОНАЛЬНОЕ МЕНЬШИНСТВО
В УКРАИНСКО-ГЕРМАНСКИХ МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЯХ
В ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЕ 1990-Х ГОДОВ****Аннотация**

Исследованы особенности общественно-политической деятельности немецкого национального меньшинства на территории Украины в контексте украинско-германских межгосударственных отношений. Выявлены особенности сотрудничества между представителями немецкого национального меньшинства и украинскими центральными органами исполнительной власти. Исследован вклад Федеративной Республики Германии в развитие немецкого меньшинства в Украине.

Ключевые слова: Германия, Украина, немецкое национальное меньшинство, политизация, депортация, возвращение, реабилитация, Видергебурт, Украинский-немецкий фонд, фольксрат.

Kotsur V.V.

I.F. Kuras Institute of Political and Ethno-National Research
of the National Academy of Sciences of Ukraine

**GERMAN NATIONAL MINORITY IN UKRAINIAN-GERMAN INTERIOR RELATIONS
OF THE FIRST HALF OF 1990-TH****Summary**

Features of socio-political activity of the German national minority in the territory of Ukraine in the context of Ukrainian-German inter-state relations are investigated. The features of cooperation between the representatives of the German national minority and the Ukrainian central executive authorities are revealed. The contribution of the Federal Republic of Germany to the development of the German minority in Ukraine is explored.

Keywords: Germany, Ukraine, German national minority, politicization, deportation, return, rehabilitation, Vergeburt, Ukrainian-German Foundation, folksrat.